

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Проблема морального розвитку і виховання особистості посідає чільне місце у багатій теоретичній спадщині В. О. Сухомлинського. Осмислюючи власний педагогічний досвід, педагог-новатор ставив питання, які до нашого часу не втратили своєї актуальності: яким чином формуються моральні потреби, переконання і почуття; як досягти того, щоб дітям подобалося творити добро, щоб вони відчували емоційний стан і переживання інших людей; які фактори лежать в основі моральної поведінки особистості; як формується совість та ін.

Педагогічну спадщину В. Сухомлинського вивчали науковці як в Україні (Р. Арцишевський, І. Бех, А. Богуш, Л. Бондар, І. Зязюн, В. Кузь, О. Савченко, М. Сметанський та ін.), так і поза її межами (А. Борисовський, Б. Кваша, М. Мухін, В. Риндак, С. Соловейчик та ін.). Проблема морального виховання та моральних цінностей у педагогічній системі В.Сухомлинського була темою наукових пошуків Л.Бондар, В.Ликова, А.Семеза, М. Сметанського тощо.

Видатний учений-гуманіст теоретично обґрунтував та практично реалізував ефективну модель морального розвитку особистості. Головним для педагога є віднайдення та практична реалізація оптимальних форм, методів розвитку моральної свідомості, емоційно-почуттєвої сфери, розвитку вольових зусиль, діяльності, взаємин.

У праці «Як виховати справжню людину» подається моральний ідеал, який увібрав у себе найкращі риси менталітету українського народу. В ній розкриваються зміст і методика роботи з виховання у дітей любові до Батьківщини і громадянства, ставлення до людей і обов'язку перед ними, ставлення до батьків, рідних, близьких, розуміння життя, добра і зла в ньому, виховання високих моральних якостей і норм поведінки тощо. На підставі багаторічної практичної роботи в школі автор у цій праці вперше у вітчизняній педагогіці глибоко розкриває суть таких понять, як людяність, патріотизм, відповідальність, гідність, терпимість, тактовність тощо. В центрі його уваги передусім – дитина, особистість, її духовний світ та моральні цінності. На конкретних прикладах подається методика утвердження в юних душах життєстверджувальних істин та формування морально-естетичного ідеалу [5].

У своїй роботі «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» він пише про те, що «кожна людина вже в роки дитинства й особливо в отрочество та ранній юності повинна досягти щастя повноти свого духовного життя, радості праці та творчості» [4, с. 373]. Вихідною позицією педагогічного світогляду В. О. Сухомлинського було завдання виховання у дитини особистого ставлення до навколишньої дійсності, розуміння своєї справи і відповідальності перед рідними, товаришами й суспільством і, що головне, перед власною совістю.

Проблемі формування загальнолюдських норм моральності велику увагу В. Сухомлинський приділяв у молодшому шкільному віці: «Саме в молодшому

віці, коли душа дуже піддатлива до емоційних впливів, ми розкриваємо перед дітьми загальнолюдські норми моральності, вчимо їх азбуки моралі...» [3, с.93]. «У молодшому шкільному віці, продовжує вчений, вже закладаються основи моральних почуттів. Такі поняття, як добро й зло, справедливість і несправедливість, правда й брехня, щирість і лицемірство, вірність і зрадливість, що усвідомлюються в цьому віці, в образі яскравих картин та уявлень, лишаються в емоційній пам'яті на все життя...» [3, с.146]. Головною здатністю для молодшого шкільного віку, на його погляд, є здатність до співпереживання, чутливості до чужого болю, милосердя та доброти.

Особливу увагу В. Сухомлинський приділяв вихованню високих моральних якостей і норм поведінки, які регулюють окремі вчинки й поведінку взагалі. Великого значення він надавав вихованню почуття гордості, бо без людської гордості, на його думку, немає яскраво вираженої особистості.

Виховати моральний ідеал можна лише пробудивши прагнення його досягти. Така спонукальна діяльність вихователів по суті є однією з основ морального виховання. В Павлівській школі про це дбали повсякденно. Прикладом може слугувати хоча б вироблення кількома поколіннями учнів Законів дружби, які регулювали відносини між школярами, надто старшого віку. «Щоб моральний ідеал став реальністю, треба вчити людину правильно жити, правильно ставитись до людей і до самої себе. Учитель стає вихователем лише тоді, коли оволодіє найдієвішим інструментом виховання – наукою про моральність, етикою» [3, с.150].

У багатій різноаспектній педагогічній спадщині В. Сухомлинського можна знайти також інші складові морального виховання. Ідея про важливість розвитку у дітей чутливості до переживань інших людей, здатності відчувати їх почуття і співпереживати їм, «відчувати душевний стан іншої людини, вміти ставити себе на місце іншого в різних ситуаціях» [1, с.480] – одна з тих, що лежать в основі поглядів В. Сухомлинського на сутність і шляхи морального виховання. «Спонукає до діяльного співчуття – ціла методика виховного впливу на юну душу», – стверджує він [1, с.137]. Одне із центральних завдань виховання полягає в тому, щоб дитина «серцем відчувала, що навколо неї є люди, які потребують допомоги, турботи, ласки, сердечності, співчуття» [2, с.239]. Йдеться про формування у дітей тієї якості, яка в сучасній психології називається емпатією. Саме ця якість, на думку В. Сухомлинського, лежить в основі совісті особистості, проявів у її поведінці доброти, людяності, чуйності, ніжності, милосердя, гуманності.

Отже, створена ним концепція морального виховання, що ґрунтується на ідеї утвердження почуття власної гідності особистості, є однією з найбільш глибоких і оригінальних у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. На наш погляд, сутність і виховний потенціал цієї концепції поки що далеко не повною мірою осмислені як педагогами-теоретиками, так і практиками.

Список використаної літератури

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.1. – К.: Радянська школа, 1976. – 639 с.

2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.3. – К.: Радянська школа, 1977. – 618 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: [в 5-ти томах] / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 5. – 1977. – 639 с.
4. Сухомлинский В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности // История педагогики в России. – М., 1999. – С. 373.
5. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину // Вибр.твори: У 5-ти т. – Т.2. – К., 1976. – С. 149-416.

ЛОЇК Г.Б.

Відокремлений підрозділ «Львівська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
ФАЛИНСЬКА 3.3.
Львівський національний університет ім. І.Франка

ВИБІР АБИТУРЄНТОМ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Вища освіта сьогодні є досить складним та багатограним суспільним явищем. Функції вищої освіти зосередженні на передаванні, засвоєнні й переробці знань та практичного досвіду.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1]. Проблемою значення вищої освіти є визначення її місця і потреби в життєдіяльності суспільства. Це, передусім, зумовлене соціальними потребами, які задовольняє вища освіта, та соціальними функціями, які вона виконує.

Інтернаціоналізація стала однією з характерних рис вищої освіти в усьому світі. Студентська мобільність, під якою розуміють студентів, які їдуть закордон з навчальними цілями, розглядається як важливий показник інтернаціоналізації освіти та один із «важливих вимірів глобалізації» [2].

На сьогоднішній день, вища освіта перетворюється на глобальний чинник розвитку людства, яка вимагає від людини практично оцінювати ситуацію та адаптуватися до соціальних змін. Також невід'ємною складовою розвитку особистості є оригінальне мислення, генерування й реалізація ідеї, визначення шляхів позитивних перетворень, виявлення ініціативи та творчості. Вища освіта є запорукою побудови успішної кар'єри. Потенційний роботодавець розглядає диплом не тільки як гарантію отримання певних знань та підтвердження кваліфікації за спеціальністю, але і як результат цілеспрямованості здобувача, показник уміння працювати і досягати поставленої мети. У сучасному інформаційному суспільстві, в основі якого лежать знання, освіта стає стратегічним елементом сталого економічного зростання.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>